

SİMGELER, MASKOTLAR VE OLİMPİYATLAR

Rahşan İnal

İnsanlık için düşünülen güzelliklerin simgeleri inceliklidir. Zarif, kanatlarını açmış beyaz güvercin, barıştan başka bir düşünceyi aklımıza getirmez. Sözcüklerin olmadığı yerde dildir simgeler.

Simgeler, spor organizasyonlarında Antik Olimpiyat Oyunlarından beri kullanılmaktadır. Bugün dünyada en çok tanınan spor simgelerinden biri olan Olimpiyat Bayrağı, çağdaş olimpiyat oyunlarının 19. yüzyıl sonlarında yeniden başlamasına liderlik eden Pierre de Coubertin* tarafından çizilmiş ve renklendirilmiştir. Beyaz zemin üzerinde Afrika, Amerika, Asya, Avrupa ve Avustralya kıtasını simgeleyen iç içe geçmiş beş renkte beş halkadan oluşur. Olimpiyat Bayrağı sporda kıtalararası dostluk, sevgi ve barışın simgesi olarak tasarlanmıştır.

Ne var ki, Olimpiyatlar, bayrağının simgelediği değerlerden uzaktır. Antik Yunan' da barış simgesi ve aynı zamanda olimpiyat ödülü defne çelengi çoktan çöpe atıldı. Hiç şüphesiz olumsuzluklara en büyük katkı Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nindir. Artık bayrak, kapitalizm zemininde tel örgülerle birbirine bağlanmış beş kıtayı ve kapitalizmin değerlerini sporda simgeliyor. "Franco, ülkem için güzel şeyler yapmıştır" diyebilen J.A. Samaranch' ın Uluslar arası Olimpiyat Komitesinde 21

yıl başkanlık yapmış olması bile bayrağın hangi değerleri simgelediğini gösterir niteliktedir.

Olimpiyatlar ulusal kimlikleşmeyi ve sahiplenmeyi öne çıkarıyor. Sporcular, ulusun sporcuları olarak ulusal sıralamasında yerlerini alıyorlar. Ulus bilinci yeniden inşa ediliyor. Kürsüye çıkan sporcular "ulusun kahramanıdır" ve onlar sayesinde çalışan ulusal marşlar, dalgalanan ülke bayraklarıyla "evdekiler" ulus kimliklerini anımsıyorlar.

İnternette milyonlarca insanın kullanıcı olduğu "google" arama motoru dahi işin içinde. Ne araştırcaksanız araştırın karşınıza Kış olimpiyat oyunlarının yapıldığı Vancouver çıkıyor, size ülkelere göre madalya sıralamasını sunuyor.

Ülkeler sıralaması ilk defa Berlin'de yapılan 1936 Olimpiyatlarıyla başladı. 1936 olimpiyat oyunları Nazi Olimpiyatları olarak bilinir. O yıllarda olimpiyatlarda maskot kullanılmadığı için logo hazırlanmıştı. Logo, Olimpiyat Bayrağına pençelerini geçiren bir kartaldı. İnsana güçlü ve hırslı anımsatan bir logo. Nazilere de bu yakıştırdı!

1968'de Fransa'da düzenlenen kış olimpiyatlarından beri Olimpiyatlarda maskotlar kullanılmaya başlandı. Zamanla maskotların, olimpiyatların yapıldığı ülkenin kültürel mirasını yansıtmaya veya o ülkede yerleşimi olan hayvanlardan seçilmesi bir geleneğe dönüştü. 2008 Beijing Olimpiyat Oyunlarında Çin Olimpiyat Komitesi beş tane neşeli çocuğu maskot seçti. Çin, beşli maskot takımıyla sporda; sevgi, dostluk ve barış mesajları vermeye özen gösterdi.

Son olimpiyatların beşli maskot takımı Çin fabrikalarında, atölyelerinde insanlık dışı koşullarda çalıştırılan işçilerin yüzlerini güldürmedi ama Çinli patronlar maskotlardan epey para kazanıp ceplerini doldurdular.

2011 Dünya Üniversite Kış Oyunlarının Türkiye'de, Erzurum'da yapıma kararı alınınca Erzurum'da Olimpiyatları düzenleme komitesinin yetkilileri, oyunların maskotunu "Çift Başlı Kartal" olarak belirledi. Doğada karşılığı olmayan bir hayvan ama ordu ve savaş ekipmanlarının üzerinde de bulunan bir simge, simgeden üretilmiş bir maskot! Tarihin tüm zamanlarında olduğu gibi baskıyı, şiddeti ve savaş sporla yeniden anımsatıyor. Üstelik düzenleyiciler "çift başlı kartal" sevimli hale getirmek için çabalamışlar, bu da tutmamış, maskot garabet bir yaratığa dönüşmüş.

Olimpiyat maskotları, simgeleri olimpiyatların karanlık yüzünü gizlemeye yetmiyor. Doğrudur. Fakat şimdiye kadar seçilen maskotlar, logolar, simgeler arasında Nazi Olimpiyatları hariç militarist bir seçim olamamıştır. En azından bu kadarını yapmaya "yüzleri" olmamıştır.

Erzurum' lu yetkililerin maskotu sporda kardeşlik ve barış düşüncesinden çok uzak. "Çift başlı kartal" maskotunu seçme cesaretini gösterenler "savaş aklını arzu edenlerin" maskotu.

Maskotunu savaş simgesinden seçenlerin olimpiyatlarının nasıl olacağını tahmin etmek zor değil.

*Not: Coubertin ve modern Olimpiyatların doğuşu bir başka yazının konusu olabilecek genişliktedir.

TARİHTE BİLİM KADINLARININ YERİ

İSKENDERİYELİ HYPATİA
Bilim uğruna verilmiş bir hayat

Kadın bilimciler daima varlardı. Bilim tarihine baktığımızda çok sayıda kadın mucitler, alimler, yazarlar, matematikçiler ve astronomlar olduğunu görebiliriz. Hem kadınlar, hem erkekler insanlığın ortaya çıkışından itibaren bilimde aktif olmuşlardır. Kadınlar da en az erkekler kadar bilime ilgi duymuş, araştırmış ve kayıtlar tutmuşlardır. Araştırmalar bunu doğrulamaktadır.

Kadın bilimciler, alan gözetmeksizizin ilgi duydukları her konuda araştırmalar yapmışlardır. Bugün bile bilimi erkek tekelinde düşünmeye devam eden zihniyetler için, 4000 yıllık bilim tarihine şöyle bir göz atalım: Bilim tarihi ile ilgili ilk literatür, bundan 4000 yıl önceye aittir. İlk alfabeden daha önceye ait olan kemik kayıtlar var, ancak bu kayıtlarda isim yoktur.

Bilim alanına ilişkin ilk isim bir erkeğe aittir: Imhotep. Imhotep ilk piramidin mimarıdır. Bilim alanındaki ikinci isim ise bir kadındır: **En-Hedu'Anna** (MÖ 2354). Çoğu efsaneler ve dinlerde, tarımın, yasalarda, medeniyetin, matematiğin, takvimlerin ve sağlıkla ilgili

konuların başlangıcı kadınların ellerindedir. Günümüzde bir bilim insanı genellikle doktora derecesine sahip ya da teknik bir alanda çalışan kişi olarak tanımlanır. Bu kişi, belli bir araştırmanın dar bir alanında uzmanlaşmıştır. Belli bir alanda özel bir yetenek ve yaratıcılığa sahiptir, nadiren o alanın dışında benzer yeteneklere sahiptir. Günümüzde bilim çok geniş bir alana dağılmıştır. Bilimin 20. yüzyıldaki tanımı günümüz için kullanışlıdır, ancak yarın için değil. Zaman içinde geriye dönüp baktığımızda, bu tanımı genişletmek zorunda kalırız. Her bir bilimsel çalışma alanının alt dallara ayrılması son birkaç yüzyılda olmuştur. Örneğin, astronomi ve matematik yüzyıllar boyunca birlikte yol almışlardır ve 19. yüzyıla kadar aralarında tam bir ayrılma yoktur. Daha önce leri bilimle uğraşan kişiler ise tüm bilim dallarını tek bir alanda birleştiren ve tüm üzerinde çalışan kişilerdi. Bu yüzden geçmişe dönüp baktığımızda aynı ismi şiir, müzik, matematik, astronomi ve felsefe gibi değişik alanların hepsinde görebiliyoruz. Bilimde başarıyı tanımlamak istersek, başarının ne olduğu yüzyıldan yüzyıla değişir. Kuyruklu yıldız keşfeden ve onun yönüngenini hesaplayan bir kişi 18. yüzyıl için başarılı bir bilimcidir. Fakat günümüzde kuyruklu yıldızlar pek çok amatör tarafından bulunmakta ve yönlükleri bilgisayar programlarıyla çok iyi bir şekilde belirlenebilmektedir. Bu yüzden 18. yüzyıl için kabul edebileceğimiz bir isimle 20. yüzyıl için listeye alabileceğimiz isimler arasında fark olacaktır. Bilimin test edilebilmesi, tekrarlanabilirliği ve başkaları tarafından kullanılıp kullanılmaması anlamına gelir. Bilim insanının ortak nitelikleri, eğitim, yetenek, şans ve sabırdır. Bu nitelikler hem kadın hem de erkekler için geçerlidir. Kadınlar bilim insanı olmakta zorlanmışlardır, çünkü bilgiye ve bilim insanı olmaya giden yol daima cinsiyete, yaşanan yere, doğum tarihine ve şansa bağlı olmuştur. Eğer açık görüşlü bir ailede doğmuşsanız, okuma, yazma ve

hesap yapmayı öğrenebilirsiniz. Bu yüzden, eğer bir kadın okur-yazarsa ve bilgisini onunla paylaşmaya istekli bir öğretmen, kardeş, baba veya eşe sahipse ya da İngiltere, Fransa, Almanya gibi bilimsel alanda hızlı ilerleme kaydedebilen ülkelerde büyük okullara gidebilmek hakkını tanıdığı zamanlarda yaşamışsa, bilimsel alanlarda çalışma yapma olanağına sahip olabilir.

Aşağıdaki kaynaktan geçmişten günümüze kadar pek çok kadın bilimcinin adının yer aldığı bir liste bulacaksınız. Ancak bu liste, sadece bugüne kadar ulaşılabilen isimlerdir. Şimdi bu listeden bazı isimleri sizlere tanıtmak istiyorum.

Hypatia (370-415): Alexandrine Kütüphanesi'nde, büyük bir okulda öğretmenlik yapan Theon'un kızkardeşidir. Onu mektuplarından tanıyoruz. Mısır'da Alexandria'da matematik ve felsefe alanında öğretmenlik yaptı. Geometri, cebir ve astronomi alanında kaynak olarak yararlanıldı. Su damıtmak, suyun özgül çekimini ölçmek için bir alet keşfetti ve bir astrolab ve düzlemküre (planisphere) yaptı. Ölümü çok korkunç oldu; kızgın bir kalabalık tarafından istirdiye kabuğu ile derisi yüzülerek, sokaklarda sürüklenerek öldürüldü.

Hildegard (1099-1179): Bingen-am-Rhine'deki St. Rupert manastırında başrahbeydi. Ailenin 10 çocuğundan biriydi. Sekiz yaşında Benedictine ailesine verildi. Orta çağın en üretken yazarıydı. Düşünceleri oldukça moderndir. Evrensel çekim üzerine düşünceleri doğrudur ve Newton'dan birkaç yüzyıl önce bir zamana aittir. Müzik çalışmaları da vardı. Günümüzde onun orijinal müzik yapıtları CD'lerde kayıtlıdır. Ona, Almanya'nın mucizesi adı verilmiştir. Bu yıl Calcuta'da 31 Ekim-1 Kasım tarihlerinde Hildegard'ın 900. doğum günü kutlamaları yapılacaktır.

Marie Curie (1867-1934): Polonya'da doğan ünlü fizikçi. 1893'de fizik alanında, 1894'de ise matematik alanında eğitimini tamamlamış ve 1903'de doktorasını almıştır. 1903'de fizik alanında (eşi Pierre Curie ve Henri Becquerel ile beraber radyum ve polonyumun keşfiyle) ve 1911'de (sadece kendisi

saf radyumun izolasyonu) olmak üzere iki kez Nobel ödülü almıştır. Nobel ödülü alan ilk kadın bilimcidir. Çalışmaları esnasında maruz kaldığı yüksek dozdaki ışınım nedeniyle 1934'de kan kanserinden ölmüştür.

Bettina Gozzadini (Ortaçağ): 1236 yılında Bologna Üniversitesi'nde hukuk kürsüsünün başkanlığına atanmıştır.

Sor Juana Inez De La Cruz (1651-1695): Mexico City'de rahibeydi. Yıldızları gözledi, şiir yazdı, müzik besteledi ve ressamdı. Bilginin ve bilimin tanrıya olan inancı zayıf latmayacağını aksine güçlendireceğini savunuyordu.

Sophia Brahe (16. yüzyıl): Tycho Brahe'nin kızkardeşiydi ve ona astronomik gözlemlerinde asistanlık ediyordu.

Marie Kunitz (1610-1664): Astronom Johann Kepler'in çalışmalarını basitleştirdi ve çevirisini yaptı. Astronomi alanındaki yetenekleri nedeniyle ona Urania Propitia (yani astronomi alanının esin veren gücüne en yakın kişi) adı verildi.

Si Ling-Chi (MÖ 2640): Çin'in efsanevi ilk imparatoriçesi. Bahçesinde oturup ipekböceklerini incelediği bir gün, ipeğin gizemini çözdü. Sonrasında ipeği giysilerde kullanmak üzere yapılacak işlemleri geliştirdi.

Lise Meitner (1878-1968): Nükleer füzyon kuramının gelişmesinde büyük rolü olan bir fizikçidir. Berlin'deki bir toplantıda "Problems of Cosmic Physics" adlı bildirisini sunduğunda, bu sunumu gazetelerde "Problems of Cosmic Physics" olarak yayınlanmıştır. Ölümünden sonra bulunan uranyumdan daha ağır bir element onun adı verildi; Meitnerium.

Lady Augusta Ada Byron Lovelace, Lovelace Kontesi (1815-1851): İlk bilgisayar programcısı olarak kabul edilir. İngiliz şair Lord Byron'ın kızkardeşidir. Onun hamilerinden biri, ilk mekanik bilgisayarın mucidi olan Sir Charles Babbage'dir. Lady Lovelace makineyi çalıştırmak için "code" yazdı. Onun anısına Amerika Birleşik Devletleri Deniz Kuvvetleri, hazırladıkları bilgisayar programlama dillerinden birine Ada adını vermiştir.

(ARKADAŞ)

İş-Aile ve Yaşamı Dengeli mi?

İsmail Güner

Yaklaşık iki aydan bu yana okumada ve yazmada zorlanıyordum. Daha sonra doğru gözlükçüye vardığımda gözlerimde problem olduğunu öğrendim. Nihayet gözlüğümü temin ettim ve iki aydan sonra tekrar merhaba dostlar...!

Bize tarihte gerek sözel, gerekse yazınsal anlatımda, genellikle toplumun temelini oluşturan aile yapısını şöyle anlatırlar: Başlangıçta herkes bir aile ya da kabilenin kolektif yaşamı içinde sürüp gidiyordu... İnsanlar o zamanlar yalnızlığın ne olduğunu habersizdiler. Kendilerini ayrı birer bireycik olarak düşünmek akıllarına dahi gelmiyordu... Derken tarihte birliktelik, refaha el ele ilerleyince yalnızlık salgını dünyayı kasıp kavurmaya başladı...

Günümüzde ise, tüm dünyada, iş ve aile hayatı arasındaki uyumsuzluk önemli bir sorundur.

Global "küreselleşme," gelişen teknoloji, insanların üzerinde büyük baskı ve bir 24 saat işleyen kapitalist ekonomi dünyası, evle

işgücü arasındaki sınırı belirsizleştirdi.

Dünya çapında milyonlarca insan aşırı çalışmaktan dolayı bunalmış durumda. Avrupa'da ortalama olarak her on çalışandan yedisi stres altında yaşıyor.

Genel araştırmalar gösteriyor ki, uzun ve düzensiz çalışma saatleri, ilişkilerin bozulmasından tutun sağlık koşulları ve çocuklarına anne ve babalık görevini yeterince yerine getirememektedirler.

Sekiz saatlik emek işgücü alanında çalışan bir kadın; eve döndüğünde yemeği hazırlamak, ev temizliği, çamaşırları yıkama, çocuğunun ev ödevine yardım ederek, tüm enerjisini harcayarak tüketiyor...tabii birçok erkek de bu durumdadır.

20'ci asırda yaşamış bazı bilginler, gelişen teknolojinin insanları, angarya işlerden kurtaracağını ve hiç kimsenin haftada iki günden fazla çalışmak zorunda kalmayacağı tahmininde bulunmuştu. Ancak görülen o ki, iş ve aile sorumluluklarında dengeyi tutturmak şurada dursun, çiftler birbirlerinde çok şey istedikleri, taviz vermeyi istedikleri, şabırla daha iyi günleri beklemeyle bilmedikleri için boşanmalar hızla artmaktadır.

Günümüzde birçok insan yaşam hakkında kısa vadeli ve maddiyatçı görüşe sahiptir.

Birey sosyal yaşamı için, malesef özel bir zaman ayıramamaktadır.

Birakin özel zaman ayırmayı, aile'yi güçlendiren birlikte yemek yemek için dahi artık sofrada bir kere de olsa biraraya geleme-mektedirler.

Eskiden tüm aile günde en az bir iki kere birlikte sofraya oturup yemek yedi. Mesela ben çocukluğumda ailemizde dahil olmakla birlikte birçok aile bir sinide ve bir büyük kasede aynı yemeği kaşıklayarak cömert olmayı kavramaya çalışırdı. O sırada kimse konuşmaz, radyo dinlemez, başka bir şeyle meşgul olmazdı. Fakat aile büyükleri aile bağlarını güçlendirmek için bilgilerini paylaşırdı. Birlikte yemek yemek çocukların saygı ve konuşmayı, dinlemeyi sohpet ederek dağarcığını geliştirerek ve kendini ifade etmeyi öğrenir.

Günümüzde birlikte yemek yemek ailece neden zorlaştı?

İlk olarak kapitalizm'in aşırı kâr hırslından ve hayat pahalılığı her iki eşin düzensiz çalışmasına neden olmuşsada, ikinci neden koşuturmalı yaşam biçimi yüzünden aparatif yiyecekler tercih edilmektedir.

Özellikle Avrupa ülkelerindeki göçmen ailelerin yaşamı daha çok sorunludur. Eğer çiftler çalışıyorsa, çocukların dil problemi

ve okul ödevlerinin zorluklarından dolayı birçok sorun yaşadığı gibi, çevresindeki uyum nedeniyle çarpık bir yaşam içerisinde şekillenmektedir.

Hatta evveli günü posta kutusuna -iki aylık bebek dahil- "kinder kts" (çocuk bakım yeri) doldurulması için forum atılmıştı. Anne-babaların şefkatinden ve sevgisinden mahrum olmasının yetmediği gibi, çocukların bakıcılığı, büyük meblağlar karşılığında emekleri sömürülmektedir...İki aylık bebeğin bakım evine verilmesindenir ki, birçok anne-baba çocuğunu sokak kaldırımlarına terk ediyor..

Emek işgücü alanında çalışmayan vasıfsız olan bazı göçmen çiftler, genellikle yalnız kaldıklarından dolayı televizyon ekranına sabitleşip pembe dizi izlemesi bitince kiskançlık histerisine girerek, ya komşusunu ya da aile çevresindekileri çekıştirmekle hem çevresine hem kendine zarar vermekte...!

Ülkelerin savaşlarla bir birini kırıp geçirmesini seyretmekten usanmış olanlar, bitkilerin ekolojik sesiz yaşamıyla ilgilenmeye, ve yerkürenin hâlâ taze yaşamlarla dolu olduğunu göremeyecek kadar bönleşmişlerdir. Hoşkalam..

(Toplumsal Sevgi'yi Esas Alanların Dünya, 14 Şubat Sevgililer Gününün Kutlu Olsun...!)